

§ XI. — De impedimento amentia.

Amentia est status hominis adulti, usum rationis non habentis : hac denominatione comprehenduntur furiosi et imbecilles, qui deliberationis et electionis sunt incapaces.

Certum est omnes, qui sat non habent rationis ut mortaliter peccare possint, a matrimonio valide contrahendo esse jure naturali impeditos : id patet, et clare exprimitur in Decretalium l. 4, tit. 1, cap. 24.

Qui lucida habent intervalla, matrimonium tempore rationis valide inire possunt, sed ordinarie illicite, praesertim mulier, ob funestos exitus qui in amentia aut furoris aestu contingere possunt, et quia tales personae ad prolem debite educandam minime sunt idoneae.

Diximus *ordinarie*, quia fieri potest ut tale matrimonium sit licitum, v. g., ad legitimandam prolem, ad reparandum honorem praeclearae puellae, ad sanctificandam conjunctionem jam civiliter existentem, etc.

Si uterque contrahens esset amens, pro viribus repellendum foret matrimonium. Dicunt auctores tunc consulendum esse episcopum ; at si officarius publicus hujusmodi sponsos civiliter jungat, non videtur cur ad episcopum recurreretur ; certum est enim concedendam esse benedictionem nuptialem, modo in utroque adsit lumen rationis sufficiens ad valide contrahendum.

§ XII. — De impedimento affinitatis.

Affinitas est propinquitas quam una persona contrahit cum consanguineis alterius personae cum qua commercium carnale habuit. Sic ista propinquitas existit inter virum et consanguineas mulieris quam cognovit, et inter mulierem et consanguineos viri a quo fuit cognita. Haec affinitas olim dicebatur primi generis, alia distinguebatur secundi generis, et alia tertii generis, quae cum affinis personae cum qua commercium carnale habitum fuerat contrahebatur. Vide hac de re *Coll. Paris. t. II ; Coll. Andeg., du Mariage, t. II ;* Nunc autem

cum solis consanguineis contrahitur : unde natum est axioma juris canonici : *Affinitas non parit affinitatem.* Vide caput *Quod super his*, Decretal. l. 4, tit. 14.

Fundamentum hujus affinitatis est commercium quo duo fiunt una caro, et sic unus consanguineos alterius tangere censetur : requiritur ergo ut commercium sit completum, id est, ad producendam generationem sufficiens ; et, sive intra matrimonium, sive extra matrimonium fiat, nihilominus existit affinitas, quia similiter fit commixtio utriusque carnis. In priori casu, affinitas dicitur ex commercio licito ; et in posteriori, ex commercio illicito. Affinitas, sicut et consanguinitas, locum habet inter infideles ; qui ergo ab infidelitate ad fidem convertuntur, cum tali impedimento jungi non possunt sine dispensatione. Hinc duo fratres ducere possunt duas sorores, vel unus matrem et alter filiam ; vel pater et filius ducere possunt matrem et filiam ; imo filius potest ducere matrem, et pater filiam, quamvis in ea dispositione ordo naturalis aliquo sensu invertatur ; hoc est consecrarium principii admissi : *Affinitas non parit affinitatem.* *Collator Andeg.* et plures alii negant eundem virum ducere posse mulierem, et, ea mortua, viduam filii ejus, quia conc. Lateran. supprimendo affinitatem ex affinitate provenientem, de sola linea collateralis videtur loqui : unde concludunt antiquam disciplinam pro linea recta subsistere. At, referente *Benedicto XIV*, de Synodo diceces., l. 9, cap. 13, n. 2, sacra Congreg. Concilii Trid. contrarium resolvit die 8 martii 1721, pronuntians *validum esse matrimonium inter vitricum et uxorem privigni contractum.*

Queritur 1° quomodo dignoscantur gradus affinitatis.

R. Stipites affinitatis sunt personae quae commercium carnale secum habuerunt. Utraque eodem gradu affinis est consanguineis alterius, quo isti ab ea distant. Sic Petrus, qui Annam cognovit carnaliter, est affinis cum matre et filia ejus, in primo gradu lineae rectae ; cum sorore ejusdem in primo gradu lineae collateralis ; cum consobrina, amita aut nepte, in secundo gradu ; cum

sobrīna, in tertio, etc. Hinc personæ quæ nulli unquam copulatæ sunt, inter se affines esse non possunt.

Quæritur 2º quo gradu affinitas dirimat matrimonium.

R. In linea recta dirimit matrimonium, sicut consanguinitas, in quocumque gradu. In linea collateralī, vel provenit ex commercio licito, vel ex commercio illicito. Si prius, dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusive, sicut consanguinitas: olim illud dirimebat usque ad septimum gradum, sed reducta est ad quartum in concil. Lateran. IV, ut videre est in Decretal. l. 4, tit. 14, cap. 8. Si posterius, non extenditur ultra secundum gradum ex Conc. Trid., sess. 24, cap. 4 de Reform. Matrim.

Quæritur 3º ad quem gradum extendatur affinitas in matrimonio invalide contracto.

R. Contrahentes versari possunt in matrimonio invalido cum mala vel cum bona fide: si cum mala fide, copula est illicita; si cum bona fide, copula est licita. In priori casu, non videtur cur affinitas extenderetur ultra secundum gradum; Conc. enim Trid. varias species affinitatis illicitæ non distinguit, eam ad secundum gradum reducendo. In posteriori casu, probabilius adhuc nobis videtur eam intra secundum gradum coerceri; copula enim est fornicaria in se. At in utroque casu, si matrimonium non sit nullum defectu consensus, adest impedimentum honestatis publicæ usque ad quartum gradum ex supradictis, p. 312, ac consequenter matrimonium iniuri non posset sine dispensatione.

Quæritur 4º quo jure affinitas dirimat matrimonium.

R. Quidam arbitrantur affinitatem ex copula licita proveniente, matrimonium jure naturali dirimere in primo gradu lineæ rectæ, v. g., inter vitricum et privignam, socrum et generem (*le beau-père et la bru, la belle-mère et le gendre*); suam sententiam probant, 1º textu B. Pauli, I Cor. v, 1, quo incestuosum damnat, quia uxorem patris sui habebat; 2º ratione, quæ magnam præscribit reverentiam erga eos qui una et eadem caro facti sunt cum

parentibus nostris; 3º exemplo nationum etiam ethnicarum quæ a talibus consortiis abhorrent; 4º auctoritate synodi Limanæ, in qua decretum est Peruanos qui hujusmodi matrimonia contraxerant, ea ante baptismum disrupturos.

Multi tamen alii contrarium tenent, et probabilius, ait *Dens.* Sed quidquid sit de potestate, a simili dispensatione Romani pontifices, etsi pluries rogati, abstinerunt, inquit *Bened. XIV.*, de Synodo diocæs., lib. 9, cap. 13, n. 4.

In cæteris autem gradibus utriusque lineæ, affinitas non nisi jure positivo matrimonium dirimit, juxta omnes: igitur, si legitima adsit causa, dispensatio concedi potest, 1º in omni gradu et linea affinitatis ex copula licita proveniente; 2º in omni gradu lineæ collateralis, etiam dum affinitas ex matrimonio provenit, v. g., inter virum et sororem uxoris suæ defunctæ, aut uxorem fratris sui defuncti. Nec obstat quod S. Joannes Baptista dixerit Herodi: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, Marc. vi, 18; quia Herodias, juxta S. *Hieronymum*, in cap. xiv Matth., et *Josephum*, Antiq. lib. 14, cap. 9, uxor erat Philippi adhuc viventis et fratris Herodis.

Notandum est eos qui scienter matrimonium cum impedimento consanguinitatis, affinitatis, voti vel ordinis contrahere præsumunt, excommunicationem majorem ipso facto incurrere, ex Clementina unica de Consanguinitate et Affinit., Clement. l. 4, p. 238. At illa excommunicatio non est reservata.

Nota. — De clandestinitate dicemus ubi de præsentia parochi et testium; de impotentia autem, in libello ab hoc Tractatu separato. Nobis igitur transeundum est ad ultimum impedimentum.

§ XIII. — De impedimento raptus.

Raptus feminae, intuitu matrimonii ineundi vel libidinis explendæ causa, potestati ecclesiasticæ et civili semper nvisus fuit: unde maxime a tempore Constantini Magni,

variæ adversus crimen istud libertatis matrimonii subversivum decretæ sunt pœnæ. Sacra vero Tridentina synodus, precibus legatorum Caroli IX, regis Christianissimi, annuens, sequens tulit decretum, sess. 24, c. 6 de Reform. Matrim: « Decernit sancta Synodus, inter raptorem et raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium, etc. » Verus igitur exquirendus est sensus decreti, ut recte intelligatur in quo impedimentum raptus consistat.

Duplex distinguitur raptus, unus violentiæ et alter seductionis: de utroque seorsim dicendum est.

De raptu violentiæ.

Raptus violentiæ est subductio personæ, ipsa invita, e loco tuto in locum ubi est sub potestate raptoris idque matrimonii ineundi causa.

Diximus 1º *subductio personæ, ipsa invita*; si enim ipsa voluntarie e loco in locum abiret, tunc esset fuga, non vero raptus.

Diximus 2º *personæ, sexum non determinando*; quia disputatur inter theologos an raptus viri a muliere sit etiam impedimentum in decreto concilii Tridentini contentum: major eorum numerus negat, dicens per raptum simpliciter intelligendum esse raptum feminae, et de eo solo cogitasse Concilium. Alii tamen, præsertim in Gallia, affirmant, quia Concilium libertati matrimoniorum consulere voluit et ratio est eadem pro viro et pro femina.

Diximus 3º *e loco tuto in locum ubi est sub potestate raptoris*. Multi contendunt necessariam esse subductionem e domo in aliam domum: verum hoc falsum esse videtur; sufficit enim, ex decreto Concilii, ut persona sub potestate raptoris constituatur: porro hoc fieri potest, quamvis e domo in domum non transferatur, v. g., si reperiat in loco a rapto dependente et ibi concludatur. Præcipue igitur attendendum est an e statu libertatis in subjectionem raptoris transeat, nec ne.

Diximus 4º *idque matrimonii ineundi causa*: omnes quippe fatentur raptum in eo casu esse impedimentum

matrimonii dirimens, ex præfato decreto. At, si persona ob finem ab ineundo matrimonio diversum, v. g., ad obtinendam pecuniam, raperetur et matrimonium offerret ut a tali necessitate se liberaret, omnes consentiunt tunc non existere impedimentum raptus: existere potest impedimentum metus, ut supra explicatum fuit. Certum est, e contra, dari impedimentum raptus, si matrimonium sit finis raptus. Graviter autem a nonnullis controvertitur an raptus solius libidinis explendæ causa impedimentum constituat. Fere omnes extranei negant; nam, inquirunt, Concilium spectat raptum solummodo in ordine ad matrimonium cujus libertatem assecurare voluit; odia autem sunt restringenda. Ergo, etc. Alii vero sententiam oppositam tenent, dicentes 1º raptum simpliciter intelligi de raptu propter libidinem sicut de raptu ob matrimonium; 2º priorem non minus nocere libertati matrimonii quam posteriorem. Quæ enim puella honesta in tali extremitate constituta, non offerret matrimonium, licet invita, ut honorem suum conservaret? Igitur sufficiens pro ipsa non existeret libertas ad matrimonium ineundum. 3º Nonnulli dicunt decretum Concilii eo sensu in Gallia fuisse receptum et hoc sufficere ad introducendum impedimentum dirimens. Nos vero priorem sententiam judicamus melius fundatam. Vide S. Lig., l. 6, n. 1032 et 1117.

Nihil refert quod persona sit minor aut major, virgo aut vidua, casta aut corrupta, quod mediis physicis aut moralibus, v. g., minis, subducatur, modo id contra ipsius voluntatem fiat. Si vero loco tuto reddita, matrimonio libere consentiat, *eam raptor habeat in uxorem*, inquit sancta synodus Trident.

De raptu seductionis.

Raptus seductionis locum habet cum mulier blanditiis, muneribus, promissis, illecebra voluptatis aut quolibet alio modo illecta, raptorem, invitis iis a quibus pendet, sequitur, aut in locum assignatum voluntarie

transit. Si hæc sit major, id est, si a nullo stricte quoad matrimonium pendeat, impedimentum raptus non existit, quia sui est juris. Si vero sit minor, leges civiles in Gallia et communiter canonistæ olim æstimabant hujusmodi raptum esse impedimentum dirimens: 1° quia verba Concilii sunt generalia, et posteriorem hunc raptum, sicut priorem, complectuntur. 2° Quia raptus seductionis non minus nocet libertati matrimonii quam raptus violentiæ. imo aliquo sensu plus nocet; violentia enim generat repugnantiam, proindeque resistantiam: seductionis autem proprium est obæcare et in abyssum dejicere. 3° Concilium Tridentinum novum impedimentum voluit instituere: attamen novum impedimentum non instituisset, si ad solum raptum violentiæ attendisset, cum metus impedimentum jam existeret.

Hujusmodi raptus nec quidem nominatur in novo Codice: aliter lex libertati matrimonii providit, statuens minores sine consensu parentum aut consilii familiæ matrimonium inire non posse. (*Toullier*, t. 1, p. 431.)

Nos vero judicamus, cum fere omnibus nunc theologis, ea quæ de raptu libidinis explendæ causa diximus, ad raptum quem seductionis vocant extendenda esse.

Concilium Trid. in eodem decreto decernit contra raptorem et omnes qui consilium, auxilium et favorem ei præbent, excommunicationem ipso facto incurrendam, non tamen reservatam, aliasque pœnas ferendæ duntaxat sententiæ et in Gallia non receptas. Excommunicatio vero recipitur, et ab ea absolvendus est raptor ante matrimonium, si puella, loco tuto reddita, libere consentiat, vel consensum parentum obtineat. Excommunicatio cadit in mulieres ad raptum concurrentes, sicut in viros; non tamen in parochum et testes matrimonio raptæ assistentes. Ita *Dens*, t. vii, p. 337.

Cum raptus seductionis non sit expressus in decreto concilii Tridentini, qui ad hujusmodi raptum concurrunt, excommunicationi non subjacent.

ARTICULUS QUARTUS.

DE DISPENSATIONE IMPEDIMENTORUM CANONICORUM.

Inter impedimenta matrimonii canonica, alia sunt juris naturalis, alia juris divini, et alia juris ecclesiastici: quæ sunt juris naturalis aut divini, nulla dispensatione auferri possunt. At de natura est legis ecclesiasticæ ut per dispensationem legitime concessam obligatio ejus tollatur: certum est igitur cuncta impedimenta matrimonii jure ecclesiastico constituta per dispensationem relaxari posse. Sed quæritur a quo, cur et quomodo talis dispensatio concedi possit. Itaque nobis dicendum est 1° de iis qui dispensare possint; 2° de causis ob quas dispensare liceat; 3° de præcavenda nullitate dispensationum; 4° de modo dispensationes a curia Romana obtinendi; 5° de modo eas exsequendi; 6° de modo dispensationes ab episcopo obtinendi et exsequendi.

§ 1. — De iis qui ab impedimentis matrimonii dispensare possunt.

Nulla est difficultas quoad summum Pontificem; cum enim sit caput totius Ecclesiæ, et universalem habeat jurisdictionem, a cunctis legibus ecclesiasticis justa de causa dispensare potest: id omnes fatentur.

Certum est parochos nullam habere facultatem ab impedimentis matrimonii dispensandi.

Quæstio igitur agenda est de solis episcopis, et quæritur 1° an jure sibi proprio ab omnibus impedimentis matrimonii dispensare possint; 2° an ab aliquibus et quo jure; 3° quid possint in Gallia.

SECTIO PRIMA. — An episcopi ab omnibus impedimentis matrimonii jure sibi proprio dispensare possint.

Duæ occurrunt theologorum canonistarumque opiniones. Alii enim affirmant, contententes episcopum ea omnia posse, jure ordinario, in sua diœcesi, quæ Papa in tota Ecclesiâ potest, nisi facultas ejus expresse fuerit

limitata : si autem episcopi non ita nunc dispensent, id factum esse quia mos invaluit hanc facultatem summo Pontifici reservari. Ita *Gerbais, Gibert, Sainte-Beuve, Conf. de Paris, Conf. d'Angers*, et communius Galli, asserentes episcopos hac plenitudine potestatis suæ in primis Ecclesiæ sæculis usos fuisse.

Hinc male concludunt (videantur propositiones 6, 7 et 8 a bulla *Auctorem fidei damnata*) : 1° episcopum qui jura dignitati sedis suæ annexa retinuit, si a summo Pontifice illa non fuerunt limitata, in omnibus impedimentis dispensare posse ; 2° sedes recenter creatas nulla limitatione in hujusmodi dispensationibus esse coercitas ; 3° in casu quo recursus ad summum Pontificem fieret difficilis, ob aliquod periculum, Pontificis captivitatem, principis prohibitionem, etc., episcopos plenitudinem jurium suorum recuperare. Sic Josephus II prohibuit, anno 1781, ne episcopi Germaniæ ad Romanum pontificem recurrerent pro obtinendis impedimentorum matrimonii dispensationibus : sic minister cultuum significavit, nomine Imperatoris, die 17 maii 1808, omnibus archiepiscopis et episcopis Galliæ facultates legati *a latere* esse terminatas, eosque vi Concordati et libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, in plenitudinem jurium episcopaliū intrare.

Plerique tamen Galli ultimas has consecutiones admittere noluerunt ; cæteri vero catholici huic opinioni adversantur, ejusque fundamentum, scilicet episcopum in diœcesi sua posse, seclusa prohibitione expressa, quod summus Pontifex in tota Ecclesia, rejiciunt tanquam falsum et temerarium. Ita *Benedictus XIV*, de Synodo diœcesana, lib. 9, c. 1 et 2, cui subscribendum esse arbitramur ; etenim episcopi, licet divinam auctoritatem in diœcesi sua habeant, sunt inferiores Ecclesia et summo Pontifice : repugnat ergo ut jure sibi proprio a legibus Ecclesiæ et summorum Pontificum dispensare valeant ; porro impedimenta matrimonii a conciliis generalibus vel a summis Pontificibus instituta aut sancita fuerunt : ergo. Unde referente *Benedicto XIV*, loco citato, « sacræ » Congregationes Concilii et supremæ Inquisitionis non

» semel proscripserunt, tanquam falsam aut temerariam, propositionem asserentem episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico quod » obsistat matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat » illud contrahendi necessitas. » Pius VI hac in parte Josepho II fortiter obstitit, et Pius VII in brevi diei 27 februarii 1809, cardinalibus, episcopis et vicariis capitularibus Galliarum directo, pro extensione facultatum a Sancta Sede concessarum, eamdem opinionem vocat perversam et periculosissimam. Si autem accessus ad summum Pontificem fieret diu impossibilis, quod Deus non permittet, episcoporum esset pronuntiare quid in talibus circumstantiis agendum foret. Plures contendunt eos tunc ob graves rationes dispensare posse, quia salus fidelium et bonum societatis christianæ id exigat.

SECTIO SECUNDA. — An episcopi generatim ab aliquibus impedimentis matrimonii dispensare valeant, et quo jure.

1° Omnes fatentur eos ab impedimentis impediētib; dispensare posse, idque agnoscit *Benedictus XIV*, de Synodo diœces., l. 9, c. 2, n. 1, excepto voto perpetuæ castitatis vel ingrediendæ religionis eo modo quo in Tractatu *de Decalogo* explicatur, ubi de reservatione votorum.

Cum obligatio sponsalium sit juris naturalis, episcopi pronuntiare possunt an adhuc existat vel non, non vero ab illa proprie dispensare possunt.

2° Apud omnes certum est episcopum dispensare posse super impedimento matrimonio valide contracto adveniente, ut dicemus ubi de debito conjugali.

3° Idem Pontifex, multos ibidem citans theologos, asserit episcopos habere facultatem relaxandi impedimentum irritum faciens matrimonium jam contractum. Verum sex requirit conditiones, scilicet 1° ut matrimonium cum debitis solemnitatibus fuerit celebratum ; 2° cum bona fide unius saltem ; 3° ut sit consummatum ; 4° ut impedimentum sit occultum ; 5° ut recursus ad

summum Pontificem sit difficilis; et 6° ut sponsi separari non possint sine scandalo. *S. Ligorius*, cum aliis communiter, l. 6, n. 1123, dicit simpliciter episcopum dispensare posse, si periculum infamiae, scandali vel incontinentiae timeatur et aditus ad Papam non pateat facilis.

4° *Sanchez*, lib. 2, disp. 39, n. 8, et post ipsum communiter theologi docent episcopum adhuc dispensare posse ab impedimento dirimente occulto, quando omnibus ad nuptias paratis, matrimonium differri non potest sine infamia aut scandalo: nam, inquiunt, praesumendum est summum Pontificem in eo casu episcopum delegare. Benedictus XIV hanc decisionem refert et non condemnat. Vide *Ferraris*, v^o *Impedimentum*, art. 5, n. 18; *S. Ligorium*, l. 6, n. 1122. Plures apud hunc auctorem dicunt episcopum, iisdem militantibus causis, etiam super impedimento publico dispensare posse, v. g., ad legitimandam prolem, ad honorem puellae servandum, etc. Sed haec opinio non videtur satis fundata ut admittatur in praxi.

5° In dubio de existentia vel reservatione impedimenti, episcopus pronuntiare debet, et, stante dubio, secundum communem sententiam dispensare potest ad cautelam. Si vero, omnibus sedulo perpensis, probabilius sit impedimentum existere, summi Pontificis dispensatio necessaria est. Ita *Collet*, *Traité des dispenses*, t. 1, l. 1, c. 3, n. 13, et l. 2, c. 3, cum multis aliis theologis, ut videre est apud *S. Ligorium*, l. 6, n. 902; sed negat post *Coll. Andeg.* episcopum uti posse facultate dubia super impedimento certo. Saltem tutius est in eo casu ad summum Pontificem recurrere, ut patet.

In cunctis casibus supra memoratis, episcopi dispensant jure sedibus suis annexo, saltem consuetudine universim recepta. Igitur potestas eorum est ordinaria, vel, ut alii dicunt, quasi ordinaria, ac proinde delegari potest. Probabilius est vicarium generalem illam ratione officii sui non habere; sed communiter episcopus in litteris ei commissis illam exprimit, et tunc nulla est dif-

ficultas. Ex eodem principio sequitur hanc potestatem competere vicariis capitularibus, sede vacante: officiali vero ut tali non competit.

At si episcopi a quibusdam impedimentis vi indulti Apostolici sibi personalis dispensent, ut in multis diocesisibus, juxta probabiliorem sententiam, neminem, ne quidem vicarium generalem, delegare possunt, nisi verba indulti id permittant, ut ordinarie permittunt.

Si, ut communius, indultum pontificale conferat episcopo facultatem generalem dispensandi per se vel per vicarios generales, et si episcopus generatim delegaverit, in suis litteris, vicarios generales ad recipiendas et executioni mandandas omnes litteras Apostolicas, nulla videtur difficultas. Si, e contra, indultum contineret verba restrictiva, v. g., *communicandi in partem vel in totum*, etc., specialis requireretur delegatio.

Facultas dispensandi, quae competit episcopo vi consuetudinis legitimae, sedi suae specialis, transit probabiliter ad vicarios capitulares, nisi aliter ferat consuetudo. At facultas dispensandi ex indulto, habenda est generatim ut privilegium personale, quod juxta regulam juris moritur cum episcopo, nisi, ex tenore indulti, episcopus moriturus facultatem suam delegare possit alteri qui ea, sede vacante, uti poterit, ut non raro fieri in Belgio asserit *Dens*, t. VI, p. 349 et seq.

Legati a latere et nuntii Apostolici dispensare possunt, in sua provincia, super omnibus impedimentis de quibus episcopi jure ordinario dispensant.

Si contrahentes ex diversis sint diocesisibus, tenemus cum multis theologis, adversus *Tournely*, d'Argentré pluresque alios, necessariam esse dispensationem utriusque episcopi, quia uterque jurisdictionem habet in suum diocesanum; *Confér. de Paris*, *Confér. d'Angers*, *Collet*, *Traité des dispenses*, 1 part., c. 17, n. 12, etc. Si unus facultatem ab illo impedimento dispensandi non habeat, recurrendum est ad summum Pontificem, et dispensatio ab eo obtenta pro utraque diocesi valet, quia summus Pontifex universalem habet jurisdictionem. Semper igi-

tur dispensare potest, etiam in casibus auctoritatem episcoporum non excedentibus.

Episcopus qui Apostolicum obtinuit indultum ad dispensandum in nonnullis impedimentis, solos diocesanos dispensare potest, nisi specialem obtinuerit facultatem alienigenas in diocesi sua degentes dispensandi. Attamen, ex pluribus S. Pœnitentiariæ decisionibus nuper obtentis, episcopus, non ordinaria, sed facultate a Sancta Sede absque ulla conditione sibi concessa, cum suis diocesanis super aliquo impedimento canonico dispensans, facta mentione delegationis Apostolicæ, valide dispensat etiam in casu in quo una pars est alterius diocesis, quia ea facultas procedit a Papa, et sublato impedimento ex una parte, altera pars fit libera.

Queritur qualis requiratur habitatio ut episcopus cum alieno dispensare possit.

R. Episcopus eos omnes et solos dispensare potest quos matrimonio valide jungere posset, id est, eos qui in ipsius diocesi habent domicilium aut quasi-domicilium sensu quo explicabitur ubi agetur de proprio parochia, in articulo de *Clandestinitate*.

SECTIO TERTIA. — De potestate episcoporum super impedimentis matrimonii in Gallia.

Constat illos eadem posse circa impedimenta, tum dirimentia, tum impedientia, quæ alii episcopi jure communi possunt. Sola igitur difficultas est circa validitatem privilegiorum sedibus annexorum.

Coll. Paris. asserit, t. III, omnes episcopos in Gallia consuevisse dispensare super impedimentis dirimentibus publicis inter pauperes, et ubi non est facilis recursus ad summum Pontificem. Eandem opinionem docuit *d'Argentré*, episcopus Tullensis. Verum alii eam rejiciunt. *Collet*, t. II, c. 18, n. 10, concludit partem tutiorem eligendam esse. Fere omnes episcopi in Gallia, ante Concordatum anni 1801, specialia habebant privilegia sedibus suis annexa, vi quorum dispensabant ad con-

trahendum super impedimentis publicis; alii in quarto gradu consanguinitatis et affinitatis, alii in tertio; quidam etiam in secundo, ut episcopus Cenomanensis. *Bened. XIV*, de Synodo diœces., l. 9, cap. 2, n. 5 et 6, tales consuetudines reprobatur, dicitque eas, si in aliquam diœcesim irrepserint, non nisi dubiam creare facultatem quæ prudenter exerceri non potest, ubi de validitate sacramenti agitur. Eas a fortiori, post Concordatum anni 1801, multo magis reprobaret.

Certum est tamen non in aliqua diœcesi tantum, sed in plerisque diœcesibus Galliæ hujusmodi existisse consuetudines, eisque usos fuisse episcopos, per se vel per vicarios suos generales, sine anxietate usque ad Concordatum, et fere omnes theologos ac canonistas nostros ne ullum quidem movere dubium circa talium dispensationum validitatem. Vicarii capitulares, sede vacante, iisdem utebantur privilegiis.

Quæstio est an eadem privilegia nunc existant et an in praxi eis uti liceat. Duplex est sententia.

Alii namque non pauci contendunt omnia illa privilegia penitus fuisse extincta per bullam *Qui Christi Domini*, diei 29 nov. 1802, in qua Pius VII dicit: « Sup-
» primimus, annullamus et perpetuo extinguimus li-
» tulum, dominationem totumque statum præsentem
» ecclesiarum archiepiscopalium et episcopalium; una
» cum respectivis earum capitulis, juribus, privilegiis
» et prærogativis ejusecumque generis. »

Nullum est dubium, inquit patroni hujus sententiæ, quin summus Pontifex cuncta privilegia cum ipsis sedibus episcopalibus annullare potuerit: ea autem annullare voluit, ut patet ex verbis citatis, eaque, novas sedes erigendo, non instauravit, cum de illis nihil dicat: ergo vere sublata fuerunt.

Præterea, novæ diœceses ex partibus diversarum diœceseon compositæ sunt, privilegia sedibus conservatis annexa ad partes sic adunatas extendi non potuissent: hinc magna orta esset confusio: sapientius ergo omnia privilegia fuerunt suppressa.

Eo sensu cardinales et prælati Romani respondere solent. Sic specialiter respondit sacra Congregatio Episc. et Regul. vicario capitulari Leodiensi, die 13 februarii 1815, dicens privilegia sedis Leodiensis per bullam *Qui Christi Domini*, fuisse exstincta, non vero restituta per novam creationem illius sedis. Sic et nobis dictum est Romæ, ibique tenetur dispensationes, vi dictorum privilegiorum concessas, esse nullas. Unde episcopi nunc dispensare non audent, nisi virtute indultorum a summo Pontifice sibi concessorum, et quidem merito.

Alterius sententiæ defensores contendunt antiqua privilegia nunc subsistere, 1° quia rationabiliter præsumitur summum Pontificem ea tantum suppressere voluisse quæ novo rerum ordini adversabantur; at privilegia de quibus agitur novo rerum ordini minime erant opposita. 2° Bulla citata, licet verbis generalibus expressa, leges et consuetudines Ecclesiæ Gallicanæ non abrogavit; id patet ex praxi, ex consensu omnium Gallorum et silentio Romanorum pontificum: ergo nec privilegia sedibus specialiter annexa. 3° Eo sensu Constitutiones summorum Pontificum obligant quo fuerunt receptæ: atqui bulla Pii VII recepta non fuit in Gallia quoad suppressionem dictorum privilegiorum. 4° Multi episcopi his privilegiis a Concordato usque ad nos semper usi sunt; Romanus pontifex id non ignorat, et tamen non reclamavit. 5° Partes ex aliis diocesis per novam circumscriptionem extractæ, privilegiis ecclesiarum quibus subjiuntur participant. Ergo.

Prior sententia nobis videtur sola in praxi sequenda. Opposita stricte reprobatur Romæ. Consuli possunt: *Les Tablettes du Clergé*, t. v, p. 194 et 253, et *l'Ami de la Religion*, t. xvii, p. 157.

§ II. — De causis ob quas ab impedimentis matrimonii dispensare liceat.

Dispensatio generatim concedi potest quoties adest necessitas vel utilitas. Summi Pontificis autem vel episcoporum est de necessitatis vel utilitatis existentia judicare.

Præcipuæ causæ ob quas summus Pontifex dispensare solet, et quæ ab episcopis dispensationem rite concedentibus similiter accipiuntur, sunt: 1° ex parte feminæ, angustia loci, unde timendum est ne convenienter extraneo nubere non possit: omnis pagus vel civitas trecentos non habens focos seu 1200 personas, hæreticis et publice impiis non numeratis, angustus reputatur locus: probabilius nobis videtur personas debere esse agglomeratas et ultra 1200, ut locus jam dici non possit angustus. 2° Defectus dotis competentis quæ ipsi a cognato affertur, vel ab extraneo, sed ea conditione ut cognato nubat. 3° Ætas jam provectora, scilicet viginti et quatuor annorum, quia timendum est ne alterum sponsum adeo sibi convenientem invenire nequeat. *Notat Dens cum Pyrrho Corrado*, hanc causam pro vidua non valere; sed merito allegaretur eam prole esse gravatam. 4° Copula jam habita, et timor ne puella infametur: verum si copula habita fuisset ut dispensatio facilius obtineretur, hæc intentio explicanda foret. 5° Nimia inter partes familiaritas, unde timendum esset scandalum. 6° Proles nata aut concepta quæ legitimanda est. 7° Exstinctio vel evitatio gravium litium aut inimicitiarum inter duas familias. 8° Conservatio bonorum in illustri familia. 9° Excellentia meritorum erga Ecclesiam. 10° Virtutes christianæ quæ in altero viro probabiliter non invenirentur.

Alia nunc addi potest causa frequenter in Gallia occurrens, nempe matrimonium civiliter contractum, vel periculum ne contrahatur, et tunc dispensatio conceditur præcipue in gratiam sponsæ, prolis natæ aut nascituræ, et familiæ, vel ad vitandum scandalum religioni et moribus perniciosum.

Ex litteris D. *Ferucci* expeditionarii Romæ existentis, ad secretarium episcopatus Cenomanensis, diebus 15 junii et 20 julii 1833, rescriptis, causæ canonicæ nunc admissæ, sunt, pro dispensatione in consanguinitate et affinitate, in secundo ad secundum, in secundo ad tertium, et etiam in primo ad secundum, angustia loci, lites vitandæ, copula habita, scandalum tollendum, et ætas mulieris viginti